

Досвід роботи з теми
«Розвиток діалогічного мовлення
на уроках англійської мови
у початковій школі»

Вчителя англійської мови

ЗНВК № 19

Сарнацької Н. В.

АКТУАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ

В зв'язку з інтеграцією України до європейського співтовариства, приєднанням вітчизняної системи освіти до Болонського процесу та орієнтацією на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, спостерігається поглиблення міжнародних зв'язків і підвищення важливості міжкультурної комунікації. Держстандарт і нові програми з іноземних мов для середніх загальноосвітніх навчальних закладів України стали своєрідним відгуком на соціальне замовлення суспільства. У цих документах закладено принципи комунікативної спрямованості навчання. Оволодіння основами іншомовного спілкування передбачає досягнення учнями достатнього рівня комунікативної компетенції, яку складають мовленнєві вміння, тобто вміння в аудіюванні, говорінні, читанні, письмі, а також мовні навички.

Здатність до спілкування іноземною мовою передбачає формування в учнів якостей, що роблять процес оволодіння мовою, як засобом міжкультурної комунікації, ефективним. До цих якостей належить інтерес і позитивне ставлення до мови, що вивчається, до культури народу, що розмовляє цією мовою, загальнолюдська свідомість, самостійність у певних видах діяльності, розуміння важливості вивчення іноземної мови. В цих умовах важливе значення надається комунікативному навчанню, тобто

підготовці учня до іншомовного спілкування в умовах іншомовного спілкування, створеного в класі. Саме тому важливе місце серед мовних компетенцій учня займають навички говоріння.

Вище зазначене дає підстави стверджувати, що практичне дослідження формування навички англomовного діалогічного мовлення потребує розробки комплексу вправ для ефективного формування даної навички.

Отже, **темою** мого дослідження є «Розвиток діалогічного мовлення на уроках англійської мови у початковій школі».

Провідна педагогічна ідея досвіду

Розвиток навичок діалогічного мовлення на уроках англійської мови, занурення дітей у різноманітні ситуації, близькі до життєвих реалій; спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідної ситуації; перетворення репродуктивного навчання на цікавий життєвий процес активного діалогу учителя з учнем, учня з іншим учнем, учня з учителем та реагування на свого співрозмовника. Але при підготовці та проведенні уроків, орієнтованих на формування навичок говоріння, вчитель стикається з низкою труднощів, вирішити які можливо лише створюючи оптимальні умови формування навичок діалогічного мовлення.

Новизна досвіду полягає в тому, що в умовах розвитку економічних, політичних та культурних зв'язків України з іншими державами постає необхідність вільного спілкування іноземною мовою і за допомогою неї налагодження тісної співпраці на міжнародному рівні, а також підвищення іміджу держави на міжнародному рівні.

Актуальність такого дослідження полягає в необхідності досягти високого рівня комунікативної компетенції в англійській мові, не знаходячись серед її носіїв. Тому важливою задачею вчителя є створення на уроці іноземної мови реальних і уявлених ситуацій спілкування, використовуючи для цього різні прийоми роботи.

Сутність досвіду. Говоріння викликає труднощі в учня як у рідній, так і в іноземній мові. Воно пов'язане з вибором того, що сказати і як сказати. Бажання взяти участь у бесіді або розповісти про що-небудь пов'язується з тематикою усного мовлення. Учні говорять з великим інтересом про те, що їм цікаво, чим вони захоплюються. Але важко знайти захоплюючу тему, яка зацікавить кожного. Тому вчитель повинен використовувати такі мовні ситуації, тренувальні вправи та вербально-зорові опори, які створюють ситуацію успіху, дають можливість учням побачити їхній розвиток і йти далі. Саме тому, метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування, практична розробка та експериментальна перевірка ефективності запропонованих в дослідженні засобів формування діалогічної компетенції в учнів при навчанні англійського діалогічного мовлення.

Мета досвіду досягається шляхом реалізації таких **завдань**:

- проаналізувати особливості навчання діалогічного мовлення та його функції;
- виокремити групи засобів навчання діалогічного мовлення;
- запропонувати систему ефективних засобів для оволодіння навичками діалогічного мовлення;
- привести приклади вправ з використанням опор різного виду;
- розробити комунікативні ситуації для навчання діалогічного мовлення на початковій ланці.

Об'єктом дослідження є процес формування англійської компетенції у діалогічному мовленні.

Предметом дослідження виступають засоби формування англійської компетенції у діалогічному мовленні учнів.

Методи дослідження: вивчення та узагальнення позитивного досвіду роботи вчителів англійської мови, навчального матеріалу підручників з іноземних мов, спостереження, бесіди.

Практичне значення роботи полягає у вивченні і застосуванні на практиці різноманітних методів та форм навчання при формуванні навичок діалогічного мовлення, які надають можливість учителям англійської мови підвищити ефективність навчального процесу і рівень знань учнів та спрямувати навчально-виховний процес на взаєморозуміння, взаємодію, вирішення проблем, важливих для кожного із учасників навчального процесу

ЕФЕКТИВНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Діалогічне мовлення - це процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Тому в межах мовленнєвого акту кожен з учасників по черзі виступає як слухач і як мовець.

Розглянемо комунікативні, психологічні та мовні особливості цього виду мовленнєвої діяльності. Діалогічне мовлення (ДМ) виконує такі комунікативні функції:

- 1) запиту інформації – повідомлення інформації,
- 2) пропозиції (у формі прохання, наказу, поради) – прийняття/ неприйняття запропонованого,
- 3) обміну судженнями/ думками/ враженнями,
- 4) взаємопереконання/ обґрунтування своєї точки зору.

Кожна з цих функцій має свої специфічні мовні засоби і є домінантною у відповідному типі діалогу.

Розглянемо питання **структури діалогу**.

Будь-який діалог складається з окремих взаємопов'язаних висловлювань. Такі висловлювання, межею яких є зміна співрозмовника, називають **реплікою**. Репліка є першоелементом діалогу. Репліки бувають різної протяжності – від однієї до кількох фраз. У діалозі вони тісно пов'язані одна з одною – за своїми

комунікативними функціями, структурно та інтонаційно. Найтісніший зв'язок має місце між суміжними репліками. Вихідною одиницею навчання діалогічного мовлення є *діалогічна єдність*.

Діалогічною єдністю(ДЄ) називають сукупність реплік, що характеризується структурною, інтонаційною та семантичною завершеністю. Найбільш прийнятою класифікацією таких єдностей є класифікація за комунікативно-логічним принципом. Відповідно до неї всі види діалогічних єдностей поділяються на три групи в залежності від характеру першої репліки.

Основні види ДЄ

Групи ДЄ	Види ДЄ
I	1. Повідомлення-повідомлення 2. Повідомлення - запитання 3. Повідомлення - спонукання
II	4. Спонування - згода 5. Спонування - відмова 6. Спонування - запитання
III	7. Запитання - відповідь на запитання 8. Запитання - контрзапитання
IV	9. Привітання - привітання 10. Прощання - прощання 11. Висловлювання вдячності - реакція на вдячність

Залежно від провідної комунікативної функції, яку виконує той чи інший діалог, розрізняють функціональні **типи діалогів**. Результати досліджень, проведених на автентичних навчальних матеріалах англійською мови, показали, що найпоширенішими є чотири основних типи діалогів: діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обмін враженнями/думками, діалог-обговорення, дискусія.

Основними якісними показниками сформованості загального вміння вести діалог іноземною мовою є такі **спеціальні вміння**:

- 1) уміння починати діалог, вживаючи відповідну ініціативну репліку (повідомлення, спонукання, запитання);
- 2) уміння швидко реагувати на репліку співрозмовника, використовуючи репліки, що мають різні комунікативні функції;
- 3) уміння підтримувати розмову, додаючи до репліки-реакції свою ініціативну репліку;
- 4) уміння стимулювати співрозмовника до висловлювання, виражаючи свою зацікавленість за допомогою реплік оцінювального характеру;
- 5) уміння продукувати ДЄ різних видів;
- 6) уміння продукувати діалоги різних функціональних типів на основі запропонованих навчальних комунікативних ситуацій (в межах тематики, мовного і мовленнєвого матеріалу, визначених чинною програмою для даного класу і типу школи);
- 7) уміння в разі необхідності (нерозуміння репліки співрозмовника чи затруднення при висловлюванні своєї думки) ввічливо перервати розмову і звернутися за допомогою до партнера або навіть до довідника (розмовника, словника).

Існують 2 різні **підходи** до навчання ДМ

<u>“зверху-вниз”</u>	<u>“знизу-вверх”</u>
Навчання від слухання діалога-зразка з наступним його варіюванням і створенням власних діалогів в аналогічних ситуаціях спілкування	Шлях від створення спочатку елементів діалогу (реплік ДЄ) до самостійної побудови діалогу на основі навчальної комунікативної ситуації, що не виключає прослуховування діалогів-зразків

Функціональні типи діалогу: діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обмін враженнями, думками та діалог-обговорення. Слід пам'ятати, що у діалогічному мовленні широко вживаються “готові” мовленнєві одиниці. Їх називають формулами, штампами, кліше, стереотипами тощо.

Функціональні типи діалогів і притаманні їм види діалогічних єдностей

<i>Функціональні типи діалогу</i>	<i>Види діалогічних єдностей</i>
Діалог-розпитування	Запитання – відповідь Повідомлення – запитання Повідомлення – відповідь + повідомлення Повідомлення – повідомлення Повідомлення – повідомлення у відповідь + додаткове повідомлення
Діалог-домовленість	Запитання – відповідь + повідомлення Повідомлення – повідомлення у відповідь + додаткове повідомлення Повідомлення – повідомлення у відповідь + запитання Спонування – згода / відмова Запитання – відповідь Повідомлення – запитання
Діалог-обмін враженнями, думками	Повідомлення – повідомлення Запитання – відповідь + повідомлення Повідомлення – запитання Повідомлення – повідомлення у відповідь + додаткове повідомлення Запитання – відповідь
Діалог-обговорення (дискусія)	Повідомлення – повідомлення Запитання – відповідь Повідомлення – відповідь Повідомлення – повідомлення у відповідь + додаткове повідомлення

Навички і вміння діалогічного мовлення формуються поетапно в процесі виконання учнями початкової школи системи вправ. В навчанні діалогічного мовлення на заняттях з англійської мови можна виділити три етапи:

- 1.засвоєння учнями початкової школи діалогічних єдностей ;
- 2.засвоєння мікродіалогів (мікродіалог розглядають як засіб вираження основних комунікативних завдань учасників спілкування);
- 3.самостійне складання учнями початкової школи власних діалогів англійською мовою (власне діалог (розгорнутий діалог) складається з двох-трьох мікродіалогів).

Наведу типи завдань та прикладів вправ до алгоритму формування навичок діалогічного мовлення учнів початкової школи на заняттях з англійської мови.

За зразок оберемо складання діалогурозпитування.

Підготовчий етап. Вправа 1. Читання звичайного тексту та діалогу.

За особливостями діалогу впізнати його.

Вправа 2. Подані репліки діалогурозпитування. Одна з реплік-відповідей не відповідає запитанню. Потрібно знайти цю репліку.

What is your name?

My name is Natalia.

Have you got a sister?

They are grey.

Вправа 3. Подається діалогрозпитування із пропущеними репліками-відповідями. Ці відповіді подано у довідці. Потрібно поставити їх у діалог за змістом.

Вправа 4. Записаний діалог, у якому репліки переплутані місцями. Потрібно відновити послідовність.

Hello! How are you?

I am fine! Do you like flowers?

Yes, I have.

Have you any flowers in your room?

Yes, I like flowers very much.

Основний етап. Вправа 5. У діалозі незавершеними є реплікизапитання. Учні повинні завершити їх, користуючись реплікамивідповідями.

A: Hello! What's your ____?

B: My name is Paul.

A: Where are _____?

B: I am from Canada.

A: Do you have any ____?

B: Yes, I have cat, Cactus.

A: See you soon!

Вправа 6. У цій вправі учням пропонуються репліки-кліше, на які потрібно дати відповідь. Учні працюють попарно.

A: Hello! What is your name?

B: _____

A: How old are you?

B: _____

A: Do you live in London?

B: _____

A: Where do you live?

B: _____

A: It's nice to meet you! Good bye!

Вправа 7. Складання власного діалогу на задану тему. За допомогою поданих вище вправ в учнів початкової школи на заняттях з англійської мови формуються вміння реагувати на репліки співрозмовника та невимушено вести діалог. У 3-4 класах вчитель на заняттях з англійської мови пропонує різноманітну тематику складання діалогів, які загалом повинні сформувати в учнів початкової школи країнознавчу та соціокультурну компетенції.

Говорячи про засоби навчання та їх використання для розвитку ДМ, необхідно пам'ятати, що вони сприяють розвитку мислення учнів, а також їх мовленнєвих умінь за рахунок залучення школярів до активнотворчого процесу мовленнєвої діяльності, та у взаємодію один з одним. Згідно теорії взаємодії, учні засвоюють ІМ краще, якщо вони взаємодіють з усіма аспектами свого оточення. У формуванні ДМ можуть використовуватися як штучні опори (спеціально створені вчителем з певною навчальною метою роздавальні матеріали), так і природні (матеріали, що оточують учнів у дійсності, наприклад, фотографії, поштові листівки, комікси, афіші, меню, художні фільми, теле і радіопередачі тощо). Крім того, такі опори можуть

пропонуватися до уваги як у навчальній групі, так і надаватися для роботи в парах або індивідуально.

Засоби формування комунікативної компетенції у ДМ

Нетехнічні засоби	вербальні опори	▪ мікродіалог ▪ діалог-зразок ▪ мікродіалог-підстановча таблиця ▪ структурно-мовленнєва схема ▪ функціональна схема мікродіалогу ▪ об'єднані між собою функціональна
	невербальні/ зображальні опори	▪ сюжетний малюнок ▪ серія малюнків, фотографій, листівок ▪ різноманітні плани будинків, будівель
	вербально- зображальні	▪ схематичний план міста, будівлі тощо
Технічні засоби	аудіовізуальні	▪ відеозапис (відеофільм, відеосюжет, мультиплікаційний фільм, навчальний фільм тощо)
	аудитивні	▪ аудіозапис (різноманітні фонограмми для розвитку умінь ДМ, радіопередачі, телефонні розмови тощо)

Як видно із наведеної таблиці, ЗН для формування іншомовної комунікативної компетенції у ДМ різноманітні і їх перелік може стати невичерпним, оскільки все залежить від учителя, його майстерності у виготовленні й використанні ЗН, цілей та етапів навчання.

Сучасне комунікативно орієнтоване викладання мов продовжує звертати увагу на підготовку учнів до використання мови в реальних життєвих ситуаціях за допомогою створення на уроках англійської мови як найбільшої

кількості реальних ситуацій спілкування, тобто діалогів, і заохочення учнів до участі в них.

Для того, щоб успішно вивчити мову, учні повинні брати активну участь у навчальному процесі. Їх необхідно заохочувати ставити численні запитання: загальні, альтернативні, спеціальні та розділові. Але вміння правильно формулювати питання або відповісти на нього – це ще не діалогічне мовлення. Постановка питань – це перший ступінь у навчанні діалогічного мовлення. Діалог - це мовленнєва взаємодія в межах заданої ситуації, уміння реагувати на репліки співрозмовника, стимулювати його до продовження розмови.

Під час діалогічного мовлення учні повинні вміти брати участь у бесіді й дискусії, поєднуючи обмін репліками з розгорнутими повідомленнями. Репліки співрозмовників повинні містити власну оцінку обговорюваних фактів і явищ, розгорнуту аргументацію.

Великі можливості для підвищенні ефективності уроку має початок. Треба зосередити увагу учнів на темі розмови, дати їм можливість слухати один одного. Для досягнення цього можна використовувати матеріали з електронного ресурсу <http://supersimplelearning.com>, де в активній та жвавій формі формуються навички діалогічного мовлення. Використання аутентичних пісень на уроках іноземної мови сприяє розвитку соціокультурної компетенції, створює на уроці особливу атмосферу країни, мова якої вивчається. Ефективність використання пісень для навчання мови пояснюється тим, що пісні на уроці пожвавлюють викладання, вносять різноманітність, викликають позитивні емоції та створюють високу мотивацію. Сприйняття музики вимагає уваги, кмітливості. Діти прислухаються до звучання, порівнюють подібні і відмінні звуки, знайомляться з мелодією, що дуже важливо для формування інтонації. Використання музично-дидактичних ігор допомагає в роботі над фонетикою іноземної мови, розширює діапазон мовної практики. Пісні надають чудову можливість для багаторазового повторення та запам'ятовування лексичного та граматичного матеріалу. Це вже не нудний тренаж, а багаторазове повторення

в цілком реальній життєвій ситуації. Пісні відкладаються і в короткостроковій, і в довгостроковій пам'яті. Всім відоме явище, коли пісня "засіла в думках" і весь час хочеться її наспівувати. Діти співають їх, супроводжуючи слова рухами. (Додаток № 1). Вивчені в такий спосіб мовленнєві зразки діти легко впізнають під час аудіювання, використовують для складання власних висловлювань та у нових ситуаціях.

Під час мовної зарядки часто використовую елементи гри, що допомагає мені зацікавити учнів і створити умови для їх активної мовної діяльності на уроці. Для цього використовую різноманітні настільні ігри (Додаток № 2), копіювальні матеріали з книг *Elementary Communication Games* by Jill Hadfield, *Dialogue Activities* by Nick Bilbrough.

Серед реплік, які висловлюються учнями, можуть бути репліки-реакції і репліки-спонування. Наприклад:

Agreement: Yes, of course; naturally; it goes without saying; sure; exactly.

Disagreement: No, it is not; I do not agree; on the contrary; no, I don't; no, I can't; nothing of the kind.

Uncertainty: I am not sure; as far as I know; if I am not mistaken; maybe; it seems to me.

Але є й такі, що спонукають до продовження розмови:

Expressing surprise: Really? – Why?; How can you ...?

Suggesting: What about ...?; How about ...?; It's high time.

Під час роботи з діалогом учитель формує у учнів комплекс умінь, що дозволяють їм успішно вступати в мовний контакт з носієм мови, підтримувати і завершувати спілкування, використовуючи автентичні мовні формули відповідно в офіційній/ неофіційній ситуації мовної взаємодії і статусу співбесідника. Вміння школярів використовувати мовленнєві кліше та зразки сприятимуть запобіганню страху невдачі, знімають психологічні бар'єри у використанні іноземної мови як засобу спілкування на заняттях та формують соціокультурну компетенцію.

Зразки автентичних формул мовного етикету, які використовуються під час розв'язання комунікативних завдань

Introducing yourself / someone

Informal: How do you do? My name's Peter Little; Hello! / Hi! I'm Peter.

By the way, do you know each other? Pete, meet Ann.

Formal: May I introduce myself...? First, let me introduce myself...

Have you ever met Michael Smith? Oh, Paul, I'd like you to meet Mary Parker.

Answering an introduction

Informal: How do you do? Pleased / glad to meet you. Hello, Jane.

Formal: I've been looking forward to meeting you for some time; I'm delighted to meet you; No, I don't think I do.

Thanking

Informal: Thank you (very much); Many thanks; Thanks a lot; Thank you very much indeed.

Formal: I'm (really) very grateful to you (for); I do appreciate very much; I really can't thank you enough.

Responding to thanks

Informal: Not at all; It's a pleasure / my pleasure; You're welcome; That's all right.

Formal: I'm glad to have been able to help; Delighted I was able to help; It was the least I could do.

Offering something

Informal: Would you like...?; Will you have...?; Please, help yourself to....

Formal: Could I offer you...?; What would you say to...?; Allow me to pass you...

Saying goodbye

Informal: Bye!; Bye-bye!; See you soon / later / tomorrow; Take care. Bye!

Formal: I'll look forward to seeing you soon; Goodbye for now; Lots of love.

Особливу увагу також слід приділяти вживанню форми ввічливої

подяки, ввічливого звертання тощо. Засвоєння учнями комунікативних формул слід починати з реплік класного вжитку починаючи з першого уроку у 1 класі, і цей список розширювати з кожним уроком. Надалі ці вирази стають надійною опорою у вільному спілкуванні, яке приносить учням реальне задоволення. Для такої роботи бажано вибирати короткі діалоги, які відтворюють особливості вживання реплік – кліше. (Додаток №3) :

1. **T.** John, read the text, please.
J. Shall I translate the text?
2. **T.** Write down your homework. Do exercise 3 and 4.
P. Excuse me. Could you repeat the homework, please.
3. **A.** How are you?
B. Fine/OK/Great/Wonderful, thank you.
4. **T.** Read and match.
J. What does ... mean in our language?
5. **J.** How do you spell that word?
T. S-P-E-A-K
6. **J.** I don't have a Can I borrow one?
K. Sure.

Перш, ніж учні починають виконувати завдання, вони повинні точно знати, що робити. Вчитель повинен проінструктувати чітко і лаконічно. Після того, він повинен переконатися, що учні зрозуміли, ставлячи їм питання по перевірці інструкцій (ICQs).

Приклади ICQs:

Listening activities

- Do you write the exact words you hear or can they be other words?
- How many people are you going to hear?
- What are their names?
- Do you have to write the answers or just think about them?

Speaking activities and roleplays

- Is there only one correct answer or can other answers be correct?
- If your partner stops talking are you going to ask another question or sit in silence?
- Are you (real name) or (role play name)?
- Should you write the whole script or only notes?

Reading activities

- What should you do if you don't know a word? Continue reading or start to panic?
- If you don't know a word are you going to guess what it means or look it up in the dictionary?
- Have you got time to read every word or are you just looking for the answers/matching the paragraphs to the pictures/etc?
- Are you reading the whole text or only paragraph one?
- What should you read first, the text or the questions?
- How many minutes do you need?

Gap-fill tasks

- Do you fill the gaps with words from the box or words from your head?
- How many sentences are there?
- How many words are there?
- How many times can you use each word – once or twice?
- How many words go in each gap?
- Do you write the answer in your coursebook or your notebook?

Ordering tasks

- What's number one – the most (important/useful/interesting/etc) or the least (important/useful/interesting/etc)?
- Are you putting them in the order you heard them or the order they actually happened?
- Is there a correct answer or is it your opinion?

Matching tasks

- How many (words...) are there? How many (pictures...) are there?
- What should you write – the number or the letter?

Find someone who... tasks

- How many people do you have to speak to?
- How many questions do you ask each person?
- What do you write on the paper?

- What do you do after you've written their name?
- Can you speak to the same person for three minutes?
- Can you sit down or do you have to move?
- Are you going to show other people your paper.

Під час презентації нового матеріалу завжди використовую Concept Checking Questions (CCQs). CCQs – ряд питань, спрямованих на забезпечення розуміння вивчаємого явища, підвищення обізнаності. Вони вказують вчителю, чи повністю учні зрозуміли матеріал.

Приклади CCQs:

e.g. Look! They're painting the wall

Is the action happening now? (Yes)

Can you see it? (Yes)

Is the painting finished? (No)

Are they painting now? (Yes)

Is this the present, past, future? (Present)

Ці приклади показують, як CCQs можуть бути використані, щоб допомогти розрізняти основні функції теперішнього подовженого часу.

Розглянемо приклади роздавального матеріалу, що подається у вигляді опор для навчання ДМ. Як відомо, кожний функціональний тип діалогу характеризується певними видами діалогічних єдностей, які мають усвідомлюватися і засвоюватися школярами. Це і структура діалогу, його мовні, мовленнєві, соціокультурні й екстралінгвістичні особливості. Важливою особливістю навчання ДМ є його фонетичне оформлення. Поєднання аудитивної і зорової наочності дозволяє пред'явити діалог зразок у сукупності всіх характерних особливостей. Аудитивна й аудіовізуальна наочність (записи діалогів зразків, відеосюжети, різноманітні фоновправи для розвитку вмінь ДМ, радіопередачі, телефонні розмови тощо) ілюструє емоційну забарвленість, виразність усного мовлення. У свою чергу, оволодінню засобами інтонаційного оформлення усного мовлення допомагають різноманітні паузовані адитивні фоновправи для імітації.

Виконання учнями таких вправ передбачає різні режими виконання: повторення за диктором у певному темпі діалогічних єдностей з різними інтонаційними моделями, промовляння з правильним смисловим наголосом та емоційним забарвленням реплік під час пауз. Ефективність таких вправ підвищується за рахунок аудитивних ключів, поданих у запису.

Таким чином, кожен учень може перевірити правильність виконання вправи і за наявності помилок повторити правильний варіант. Ще однією перевагою таких вправ є те, що до роботи залучаються всі учні одночасно, таким чином збільшується активна робота кожного школяра на уроці ІМ, а учитель може проконтролювати виконання фоновправи, підключаючись до кожного робочого місця (за наявності спеціальної лабораторії або роботи за комп'ютером).

Зорова наочність (вербальні, вербально-графічні опори, невербальні/зображальні опори, вербально-зображальні опори) використовуються для пред'явлення діалога-зразка, моделі/структури його побудови, схем речень і словосполучень.

Працюючи над розвитком усного мовлення учнів, варто застосовувати різні опорні малюнки, схеми, алгоритми, мікротексти, пред'явлені візуально або у вигляді звукозапису. Ці опори необхідні для розвитку того, хто говорить, самостійності висловлювання. Важливо, щоб підказка дозволяла керувати висловлюванням, але поступово зникала б з розвитком вміння на останній його стадії.

До вербальних опор відносяться: діалог-зразок, мікродіалог-підстановча-таблиця, структурно-мовленнєва схема, функціональна схема мікродіалогу, об'єднані між собою функціональна і структурно-мовленнєва схеми.

Зразок мікродіалогу:

Whisper: Hello! I'm Whisper.

Tina: Hi! I'm Thunder.

Whisper: What a nice name!

Зразок структурно-мовленнєвої схеми:

P1: What have you got for_____?

P2: I've got ..._____.

P1: Me, too. Have you got_____?

P2: No, I haven't.

P1: Do you want some?

P2: Yes, please.

P1: Here you are.

P2: Thanks!

Приклад використання серії малюнків (pictorialmap)

Учням надається ряд малюнків , де зображена розмовна ситуація. Вони повинні підібрати фрази які люди на малюнку могли б сказати один одному і розіграти діалог.

Сюжетні малюнки із неправильним порядком подій(Jigsaw pictures)

Школярам видається 2 набори різних сюжетних малюнків, що ілюструють одну й ту історію. Картинки із зображенням подій подаються у довільному порядку. Учні по черзі описують картинки, ставлять один одному запитання і встановлюють логіку подій історії. По закінченні вони показують один одному

Картки із сюжетними малюнками та перевіряють правильність встановлення послідовності розгортання подій. Наприкінці роботи можна запропонувати цій парі учнів розповісти всю історію класу.

Приклад використання вербально-зображальних опор

Гра « VisitingFriends »

Target language:

How do I get...? Turn left/right. Go straight on. Take the first/second turning on the right/left

Комунікативна ситуація: Ваш спільний друг прибуває на станцію та відвідує кожного по черзі. Ваше завдання розповісти йому як не заблукати, спираючись на карту.

Мета гри: слухаючи інструкції намалювати маршрут на карті від станції до дому першого друга, потім від першого до другого(Додаток № 6).

Під час гри діти виступають суб'єктами ігрового процесу, його активними творцями. У грі навіть інтелектуально-пасивна дитина спроможна виконати таке завдання, яке їй важко дається у звичайному житті, тому що тут існує певна умовність і немає такої жорстокої смуги оцінювання, яку відчуває на собі школяр з перших же днів навчання, адже це гра. Відчуття рівності, атмосфера захопленості дають можливість учням подолати скутість, зняти мовний бар'єр, втому, знизити тривожність, напруження, негативне ставлення учнів до навчальної діяльності, тощо.

(Додаток № 7, 8).

Приклад гри

«Керована практика»

Ця гра вимагає творчості. На дошці написано кілька проблем. Кожна група обирає одну з них, і члени групи дають пораду з цієї життєво важливої проблеми.

Наприклад:

Wallet (I've lost my wallet/ you should report to the police)

Shirt (My shirt is torn, dirty/ you should get it repaired, washed)

Watch (My watch is broken, has stopped/ you should buy a new one)

Bad mark (I've got bad marks for history/ you should work harder)

Ache (I've got a headache, toothache/ you should see a doctor)

Учні можуть самостійно запропонувати різні життєві проблеми. Один з учнів обирає проблему, решта пропонує пораду. Обговорення триває 3-4 хвилини.

Американські чанти (вірші, що декламуються під музику) – це колекція вартих уваги римівок і пісеньок для дітей різного віку.

Вони націлені на засвоєння певних граматичних структур, лексичного матеріалу, або інших важливих мовних аспектів. Суттєвим моментом презентації римівок є чіткий постійний темп або ритм. А ритм, наголос та інтонаційні моделі є невід’ємними елементами вираження почуттів людини. Римівки тренують ритмічні моделі, які присутні в розмовному варіанті американської англійської.

Виконання римівок побудоване на повторенні фраз та вивчених відповідей. Ці діалоги включають три основні форми:

1. Питання та відповідь.
2. Команда та відповідь.
3. Відповідь на провокаційне твердження.

Використання таких римівок є надзвичайно широким – до них можна звертатись перед поясненням нового матеріалу, під час пояснення та закріплення пройденого матеріалу. Водночас чанти мають розважальне значення і додають родзинку до уроку, апелюючи до любові дітей до ритму та музики.

Хід презентації римівок учителем:

1. Учитель пояснює ситуативний контекст римівок.
2. Учні повторюють рядки за диктором.
3. Учитель установлює чіткий ритм (можна приплескувати у долоні або рахувати).
4. Клас ділиться на 2 групи.

Перший рядок повторює 1 група, а другий – інша половина класу.

5. Римівка має форму діалогу між учителем і класом. На цьому етапі вчитель вже не повторює моделі для учнів.

Які переваги мають римівки:

1. Можна навчати клас в 10 і у 100 учнів.
2. Учні навчаються ідеально повторювати інтонацію речень.

3. Це автентичний матеріал, який презентує зразки вимови.
4. Легко запам'ятовується граматичний матеріал.

Підручники «QuickMinds” видавництва Cambridge University Press для роботи з учнями початкової школи також включають в себе презентацію нового матеріалу через чанти, пісні та ігри. На мою думку, цей комплекс відповідає потребам учнів початкової школи. Діти вивчають англійську мову і світ через пригоди героїв тварин, супергероїв. Підручник урахує психічні та фізичні особливості дітей цього віку: їхню пластичну пам'ять (тому матеріал повторюється різними шляхами), їхню жагу до зміни діяльності та непосидючість.

Chant 1

Hi, I'm Whisper.

What's your name?

Hi, I'm Thunder.

What a nice name!

Chant2

Lunchtime! Lunchtime!

What's for lunch?

I don't like chicken,

And I don't like cheese.

I don't like pizza,

And I don't like peas.

Ще одним із шляхів створення комунікативної ситуації є рольові ігри, які сприяють реалізації міжособистісного спілкування учнів на уроці. Починаючи з раннього дитинства, діти грають у рольові ігри, навіть не знаючи цього терміна: у дочки-матері, у магазин, у школу тощо. Рольові ігри сприяють розвитку мовлення, уяви, виховують такі риси характеру, як впевненість у собі, вміння та бажання спілкуватися у різних обставинах.

Рольові ігри можна використовувати при вивченні будь-якої теми як на уроці, так і в позакласний час.

Інсценування, драматизація допомагають створити атмосферу, в якій навчальний матеріал активізується, інтерпретується на новому мовному рівні та практично використовується в акті комунікації. У своїй практиці я широко використовую прийоми інсценування та драматизації на уроках.

Під час своїх уроків для розвитку навичок ДМ використовую також метод проектів, мультимедійні презентації, інтерактивну технологію «Мікрофон», «Карусель», що надають можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи пропозицію. Дуже подобається учням прийом «Збери речення», де вони по черзі доповнюють по одному слову в попередню конструкцію. Паралельно проводиться робота з дієсловами, оскільки основа будь-якої думки — точно обраний присудок. У цьому допомагають прийоми «Заміни дієслово», «Уточни дію», «Хрестики - нолики», «Підбери антоніми», «Закінчи речення», «Мікрофон», «Карусель», «Рюкзак», «Внутрішній діалог» тощо.

Позитивний ефект під час навчання діалогічного мовлення дає і навчальна ситуація. Використовую реальні події діти виконують ролі лікарів, продавців, кореспондентів, редакторів газет, батьків, друзів, іноземних студентів.

ВИСНОВКИ

Кожен з засобів навчання має певні переваги і недоліки. Ефективність їх застосування визначається специфікою конкретного процесу навчання. Універсальних рекомендацій щодо складу і застосування засобів навчання не існує. Педагог самостійно приймає рішення про використання того чи іншого засобу на основі свого власного досвіду, врахування особливостей учнівської аудиторії з метою максимальної ефективності процесу навчання.

Навчання діалогічного мовлення в початковій школі дає можливість вчити учнів правильно реагувати на ту чи іншу мовну ситуацію. При цьому важливу роль відіграють різноманітні рольові ігри, чанти, пісні. Виконуючи їх, учні набувають досвіду спілкування і мають можливість активувати і поповнювати словниковий запас. При цьому вчитель повинен створювати різноманітні ситуації для спілкування і підбирати необхідні вербально-зорові опори для ефективного навчання англійської мови. Вони дозволяють забезпечити достатньо міцні навички говоріння, на які можна спиратися в роботі над удосконаленням мовленнєвих умінь, а також будувати діалогічне мовлення.

На уроках англійської мови слід навчати учнів спілкуватися в типових ситуаціях навчально-трудової, побутової та культурної сфер спілкування, а досягнення цієї мети можливе лише через створення життєвих ситуацій у класі.

Стійка динаміка якості знань учнів є підтвердженням ефективності впровадження досвіду та обґрунтовує доцільність використання запропонованих засобів формування комунікативної компетенції у діалогічному мовленні.

Навчальні заняття для мене та моїх учнів — постійний пошук, спільна праця, в основі якої довіра та спільне бажання досягнути бажаного результату.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція навчання іноземних мов у середній загальноосвітній школі, 2005.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти, 2012.
3. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 1-4 класи, 2012.
4. Концепція національно-патріотичного виховання, 2015.
5. Басіна А. Методика викладання іноземної мови в початковій школі. – К.: Шк. світ, 2007.
6. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С.Ю.Ніколаєва та інші. – К.: Ленвіт, 1999.
7. Короненко Г.А. Розвиток навичок діалогічного мовлення на уроках англійської мови// Англійська мова та література, 2009. – №25. – с.2-6.
8. Шекеряк Т.Ю. Рольова гра// Англійська мова та література, 2007 – №9. Bilbrough N Dialogue Activities. – Cambridge University Press, 2006
9. Brown, G and G. Yule. Teaching the Spoken Language. – Cambridge University Press, 1983.
10. Graham C. Creating Chants and Songs / C. Graham. – Oxford: Oxford University Press, 2006.
11. Mike Gammidge, Speaking Extra. – Cambridge University Press, 2004.
12. Hadfield J Elementary Communication Games – Longman, 2005.
13. Nixon C Tomlinson M Primary Communication Box. – Cambridge University Press, 2005
14. Борзова Е.В. Диалогическая речь как цель и средство обучения английскому языку / Е.В.Борзова // Иностранные языки в школе, 1985. – №2.
15. Исхакова Ф. С. Обучение правильной неподготовленной диалогической речи / Ф. С. Исхакова // Иностранные языки в школе, 1976г. – № 4. – С.5457.
16. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иностранному говорению / Е.И. Пассов. – М.: Просвещение, 1991. – 223с.
17. Скалкин В.Л. Обучение диалогической речи (на материале английской речи): пос.[для учит.] / В.Л.Скалкин. – К., Рад. Школа, 1989.
18. One stop English [Електронний ресурс] / English skills
- 19.

